

Xavier Montsalvatge
(Girona, 1912).

Malament, però tot s'arregla

El dia 11 de març va fer exactament noranta anys del naixement, a la plaça del Vi de Girona, del compositor Xavier Montsalvatge i Bassols.

La seva admirable trajectòria l'ha mantingut més aviat allunyat de les nostres comarques, però és de justícia que en el seu norantè aniversari Girona faci reviuere l'orgull d'haver vist créixer una de les figures musicals més representatives del segle XX a Catalunya. L'anàlisi exhaustiu de la carrera de Montsalvatge representa una tasca ingent que encara està per realitzar. Des d'aquí volem fer tan sols una llambregada ràpida sobre la seva biografia, deturant-nos en dos aspectes que creiem especialment significatius.

Montsalvatge va passar, de fet, només deu anys de la seva vida a Girona. La prematura mort del pare va provocar la dispersió dels seus germans i ell va acabar a Barcelona, a casa de l'avi matern. El nostre compositor, doncs, va tenir l'oportunitat de créixer en la Barcelona dels anys vint i trenta, on va entrar en contacte amb un ambient musical, teatral,

artístic, literari i cinematogràfic riquíssim que sens dubte va influir decisivament en la formació del seu talent. No podem deixar de preguntar-nos què hauria passat si el petit Xavier s'hagués hagut de quedar a la seva Girona natal. Això, però, és fer història ficció, i potser l'interrogant que té realment sentit és el següent: si

Reinventar-nos la tradició

Quan tenia divuit anys vaig dissenyar-me un ex-libris noucentista, una damisel-la tota grega que reposava la mà damunt d'una columneta jònica, la sina descoberta, el coll torçat a la manera de Fidel Aguilar. Eren uns anys en què a la universitat ens havien descobert la gràcia del príncep dels poetes, Camer el primeríssim, a la qual afegíem l'elegància urbana de Masó, que ens sorprenia a cada passejada. Si un jovecell tenia tendència a lletraferir-se, era força natural que a la Girona dels anys vuitanta quedés enlluernat per aquella tradició de civilitat i decidís apuntar-s'hi d'una manera devota i mimètica. Suposo que és comprensible, l'enyor d'un món tan ordenat com el que ofereix l'imaginari del nou-cents, tenint en compte el caos de la creixença i les descobertes al qual hom és sotmès en l'adolescència.

El 1986, no gaire més tard del meu ex-libris, apareixia un assaig que em va fer trontollar la columneta jònica. *Verinosa llengua*, de X. Pericay i F. Toutain, era el primer dard contra certs encarcaments lingüístics de bona part dels quals era responsable una certa línia, arcaïtzant i amanerada, heretada del noucentisme. Deu anys més tard va arribar, dels mateixos autors, *El malentès del noucentisme*, on s'anàliza diacrònicament tot aquest procés de manera més meditada, sistemàtica i amb menys afany de provocació. Sigui per aquestes tesis, que van fer força forat, sigui per la necessitat que cada generació té de reinventar-se la tradició, ara és més fàcil veure la història de la literatura catalana del segle XX amb més aspecte d'avellaner que de til·ler. És a dir, no pas un tronc recte que, xuclant d'arrels vuitcentistes i modernistes, constitueix un pilar únic i dret com una columna clàssica, sinó més aviat un seguit de branques diverses que broten del mateix terra però creixen amb diferents gruixos, les unes ufanoses, les altres podades a deshora. Així, per exemple, els professors Xavier Pla, Margarida Casacuberta i Francesca Bartrina ens han facilitat l'empelt amb Josep Pla, Santiago Rusiñol i Caterina Albert, respectivament; i el crític Ponç Puigdevall, des de la tribuna d'*El Punt*, va redescobrint-nos periòdicament autors que només ocupen notes al peu de les pàgines de la història literària oficial. Tanta diversitat d'usos literaris i tanta heterodòxia em semblen absolutament saludables, encara que tot plegat m'hagi costat l'ex-libris perquè a la meva damisel-la grega li han sorgit massa competidores.

Josep Pujol i Coll